

NEPOZNATI PORTRET CARMELA REGGIA

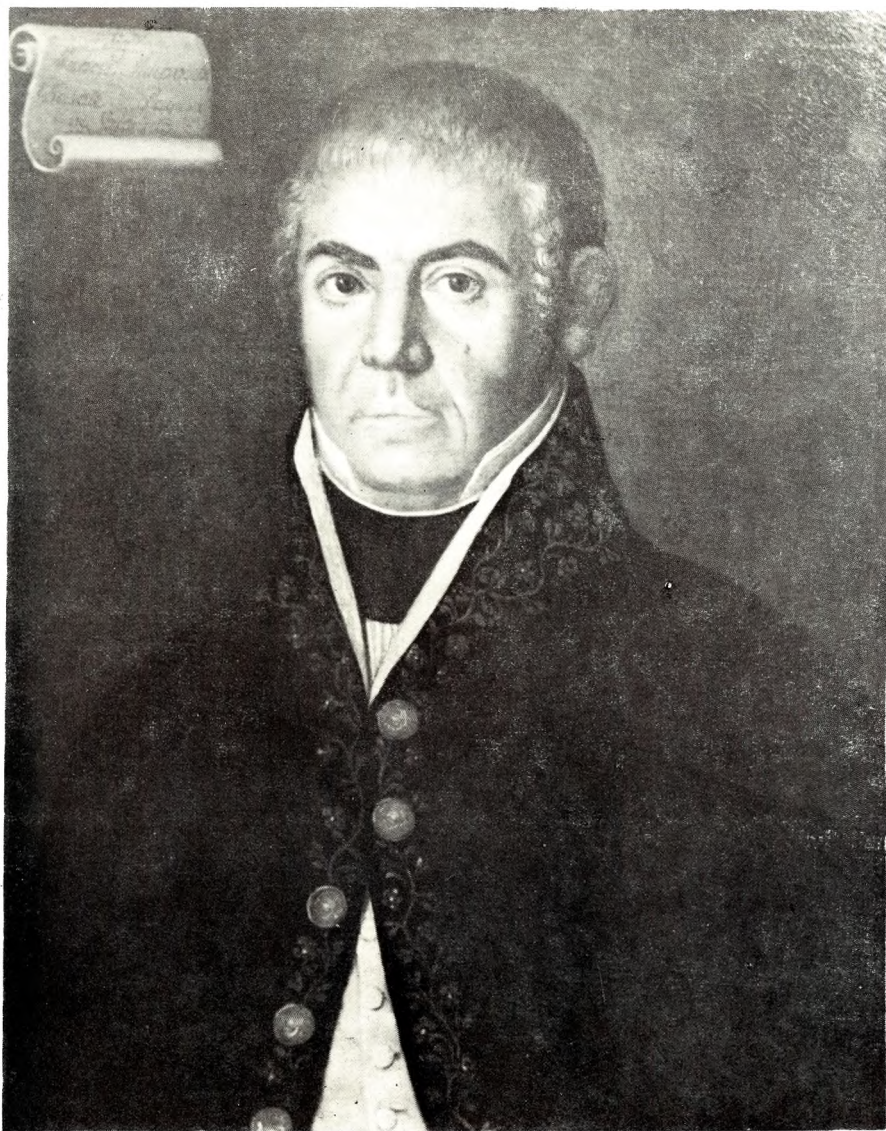
Svaka prinova skromnom katalogu dalmatinskog klasicističkog slikarstva, što se u suštini svodi na tri dubrovačka slikara: Petra Katušića (1767—1788), Rafa Martinija (1771—1846) i Carmela Reggia (?—1819), ima svoje značenje za našu povijest umjetnosti, koja je upravo u Dalmaciji u 19. st., do pojave Bukovca, Medovića i Rendića u zadnjim decenijama tog stoljeća, proživljavala svoje najsiromašnije razdoblje. To je značenje tim veće kad se radi o otkriću kvalitetnog i signiranog djela, kao što je slučaj s nalazom portreta Miha Milkovića. Portret je radio posljednji od ove trojice umjetnika, rođen u Palermu i školovan u Rimu, koji je došao u Dubrovnik u osvit ottocenta, da bi tu naslikao čitav niz portreta dominantnih ličnosti u Dubrovniku za vrijeme francuske vladavine, naročito iz porodica Stulli, Andrović i Chersa, pa — po narudžbi braće Stulli — ciklus portreta istaknutih Dubrovčana iz prošlosti prema starijim predlošcima, te veći broj oltarskih pala i crkvenih slika. Kao što sam istakao u svojoj monografiji o klasicističkim slikarima Dalmacije, Reggio je najkvalitetniji kao portretist, gdje je doslovno proveo svoju neoklasičnu slikarsku viziju, dok je u crkvenim slikama, rađenim često po tuđim predlošcima, znao zabljesnuti jedino u nekim detaljima — kao što su likovi djece na pali sv. Josipa Kalasancija ili pejzažne pozadine nadahnute direktnim promatranjem jedinstvenih krajolika Dubrovnika i njegove okolice. Zanimljivo je dodati, sačuvala se i njegova bilježnica s crtežima koja otkriva neke njegove intimnije aspekte i predstavlja neosporni doprinos zaokruženju slikarskog profila ovog umjetnika koji nije, kako se ranije mislilo, završio život samoubilačkom gestom, već, kako je Fisković dokazao, tragičnim naglim padom u more (»ex fortuito et rudi in mare ictu«), koji je par dana zatim prouzrokovao njegovu smrt.

Ne želeći ovdje ponavljati već iznesene podatke o njegovu djelu, u kome se posebno ističu datirani i signirani portret dra

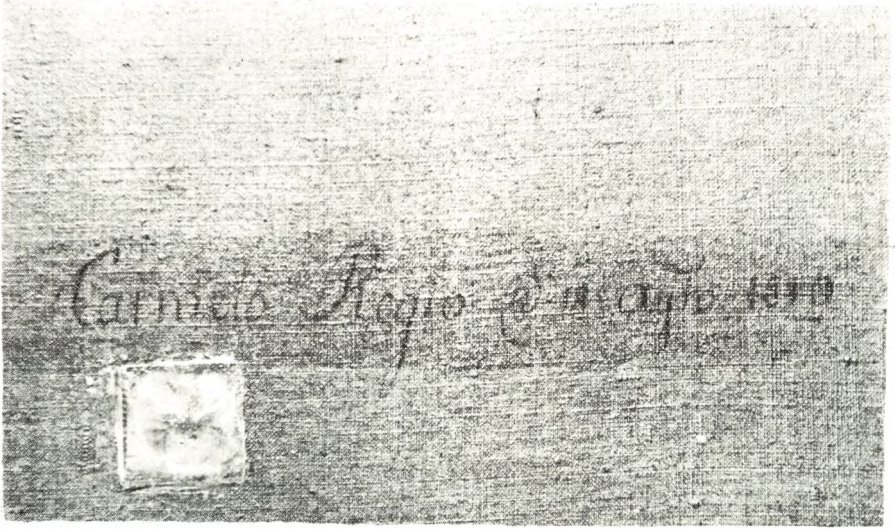
Luke Stullija iz 1801, portreti bračnog para Chersa i više negoli pompozan i u koncepciji neoriginalan, a u pojedinostima nevješto izveden skupni portret Rafa Androvića sa suprugom i sinom Nikom iz god. 1804, te portreti pojedinih likova ove porodice, a posebno onaj Nika Androvića kao mladića, želimo naglasiti da se portret koji ovdje objelodanjujemo uklapa stilski, koloristički i tipološki u Reggiovu maniru, ali usporedo pokazuje i neke veće kvalitete u izvedbi i očito odražava nadahnutiji trenutak u oživljavanju modela. To platno time ne ulazi samo u antologiju ovog umjetnika, već, kao što smo rekli na početku, u značajnija djela čitavog dalmatinskog slikarskog klasicizma. Važnost ovog portreta je i u činjenici što nam bjelodano potvrđuje da Reggio nije doživio sudbinu mnogih naših umjetnika, pa ni svog direktnog suvremenika Martinija. Boravak u provincijskom gradu nakon školovanja nije negativno djelovao na njegov kvalitet, već se slikar u Dubrovniku dalje razvijao i usavršavao, kao što smo i sami već prije naslućivali na osnovi portreta Nika Androvića kao mladića, koji smo datirali oko 1812 — vezujući ga za lik mladog sveca na Reggiovj pali u dubrovačkoj katedrali (prema bakrorezu A. Campanelle) iz te godine, ističući kako »ima u tome portretu neke diskretne finoće i elegancije, koju u ranijim slikama osjećamo u manjoj mjeri, a koja izbija iz lika samoga, iz njegova izraza i držanja, iz dimenzioniranja lika u prostoru i iz kolorističkih odnosa toga platna«. Latentne sumnje koje su mogle postojati u vezi s Reggiovim autorstvom te slike nestaju s ovim novim nalazom, u kome vidimo i Reggiov smisao za adaptiranje modelu u okviru svog individualnog likovnog govora, jer je kod Milkovića elegancija zamijenjena odlučnošću i čvrstoćom u skladu s prikazanim likom. Time se potvrđuje naša ranije iznesena konstatacija da »iako su u osnovi povezani sa uobičajenim klasicističkim šablonama (Reggiovi) portreti . . . pokazuju slikarev smisao za karakterizaciju pojedinih osoba i za individualiziranje njihovih fizionomija«.¹

Portret koji objelodanjujemo predstavlja, kao što smo spomenuli, Miha Milkovića, dubrovačkog konzula u Solunu, što nam

¹ O Carmelu Reggiju v.: *K. Prijatelj*, Klasicistički slikari Dalmacije, izdanje Galerije umjetnina u Splitu, Split 1964, str. 21—34 (sa svom ranijom literaturom). Od literature nakon te edicije v.: *C. Fisković*, Tri slike Luke Stullija u Dubrovniku, izd. JAZU (u seriji »Predavanja«, zajedno s F. Kogoj, Mljetska bolest), Zagreb 1963, str. 35, *C. Fisković*, Nekoliko podataka o Vlahu i Luki Stuliću, Mogućnosti XIV, Split 1967, str. 640—651, *K. Prijatelj*, Klasicističko slikarstvo u Dubrovniku, Dubrovački horizonti III/7—8, Zagreb 1971, str. 19—25. *K. Prijatelj*, La pittura neoclassica in Dalmazia e il pittore palermitano Carmelo Reggio, Momenti e problemi della storia delle due sponde adriatiche, Atti del I° Congresso internazionale sulle relazioni fra le due sponde adriatiche, Lecce 1973, str. 277—286.

1. Carmelo Reggio: Portret Miha Milkovića, Dubrovnik, Dubrovački muzej

2. Carmelo Reggio, Portret Miha Milkovića (Dubrovnik, Dubrovački muzej).
Detalj s potpisom na poledini

kazuje i natpis na gornjem lijevom dijelu slike, a signiran je i datiran na poleđini — 18. kolovoza 1810. god.²

Na tamnoj pozadini do pojasa je prikazan odlučan odeblji lik karakterističnih crta lica, kratko podrezane sijede kose, živahna pogleda, meko slikanog inkarnata, odjeven u tamni kaput, sa zlatnim pucetima i rubom ukrašenim florealnim ornamentima, ispod koga proviruje tvrdi bijeli okovratnik okružen trakom crne tkanine, po modi onog vremena, dio plisirane košulje i bijeli prsluk. U slobodno slikanoj kosi, puti i raznim tkaninama, u neposrednoj živosti koja zrači iz očiju, te u ležerno zakopčanoj odjeći osjećamo u slici neku osobnim crtama protkanu svježinu, više negoli u nešto anemičnim, kolikogod vjernim, ranijim Reggiovim portretima. To je posebno zanimljivo upravo u klasicističkom vremenu, koje je bilo sklono tvrdoći u držanju i više skulptorskoj negoli slikarskoj obradi.

Miho Milković nije bio nepoznata osoba Dubrovnik iz vremena kraja Republike. Prema podacima koje je iznio dr I. Mitić, znamo da ga je 1796. god. dubrovačka vlada poslala u Tripolis s novim darom za »beja« i pismom Porti, u kome joj je naređeno da ne ometa slobodnu plovidbu dubrovačkim brodovima, jer Dubrovnik redovito plaća harač Turcima. 1799. god. odlazi za konzula u Solun, gdje je sobom poveo čitavu obitelj i djecu, na osnovi nove odredbe dubrovačke vlade da diplomat može voditi sobom obitelj kada ide u diplomatsku službu. Kako je portret slikan god. 1810, očito je tada živio kao umirovljenik u svom rodnom gradu pod vlašću Francuza.³

Nabavkom ovog portreta od Dubrovačkog muzeja, te ranijim nabavkama Reggiovih slika od Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku, ovaj je podmačeni zanimljivi umjetnik sada dostojno predstavljen u javnim zbirkama grada — što ga je bio izabrao za svoju drugu domovinu.

² Najljepše zahvaljujem prof. Eddi Portolan, koja me je upozorila na ovaj portret što ga je Dubrovački muzej kupio god. 1976. od gđe Tatjane Šilhard u Zagrebu i omogućila mi dobivanje vrlo dobre snimke totala i detalja od umjetničkog fotografa Zvonimira Mikca iz Zagreba. Slika je ulje na platnu vel. 60/49 cm. Na svitku — na gornjem lijevom uglu slike je tekst: *Sig. Michele Milcovich Console di Ragusa in Salonicco*, a na poleđini je potpis (ili zapis): *Carmelo Regio adi 18 Agto (agosto) 1810*.

Prezime slikara je ovdje napisano s jednim slovom »g«.

³ *I. Mitić*, Konzulati i konzularna služba starog Dubrovnik, Dubrovnik 1973, str. III, 120.

Kruno Prijatelj

UN RITRATTO INEDITO DI CARMELO REGGIO

Riassunto

In questo breve articolo viene pubblicato un ritratto inedito del console della repubblica di Dubrovnik Miho Milković opera del pittore palermitano Carmelo Reggio eseguito nel 1810. Questo dipinto rappresenta una delle opere migliori di questo artista di tendenze neoclassiche che operò a Dubrovnik nei primi due decenni dell'Ottocento dove dipinse una serie di ritratti e di pale d'altare. La tela fu recentemente acquistata dal Museo di Dubrovnik.

Nel suo studio l'autore rievoca brevemente il profilo artistico del Reggio che -assieme agli artisti locali Petar Katušić e Rafo Martini -rappresenta la triade della pittura classicista dalmata studiata dallo stesso in una monografia edita nel 1964.